

Filozofia – Etyka – Ekologia

Profesorowi Włodzimierzowi Tyburskiemu
w darze

Pod redakcją Piotra Domerackiego,
Adama Grzelińskiego i Ryszarda Wiśniewskiego

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu Mikołaja Kopernika

Toruń 2015

Recenzent

Prof. dr hab. Jarosław Rolewski

Redakcja i korekta

Iwona Wakarecy

Projekt okładki

Tomasz Jaroszewski

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń 2015

ISBN 978-83-231-3451-0

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

Redakcja: ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń

tel. 56 611 42 95, fax 56 611 47 05

e-mail: wydawnictwo@umk.pl

www.wydawnictwoumk.pl

Dystrybucja: tel./fax 56 611 42 38

e-mail: books@umk.pl

www.wydawnictwoumk.pl

Druk i oprawa: Drukarnia WN UMK

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
-------------	----

GRATULACJE – LAUDACJE – DYPLOMY

Wdzięczność	27
-------------------	----

PIOTR DOMERACKI

Prof. zw. dr hab. Włodzimierz Bernard Tyburski – sylwetka i dorobek naukowy	29
---	----

TEKSTY OFLAROWANE

CZĘŚĆ PIERWSZA: FILOZOFIA: UJĘCIA HISTORYCZNE, PERSONALNE, PROBLEMOWE I SYSTEMATYCZNE

CZESŁAW GŁOMBIK

Jeszcze o wczesnych lekturach filozoficznych Martina Heideggera.	59
---	----

STANISŁAW BORZYM

Józef Kremer i Henryk Struve	77
------------------------------------	----

MAREK JĘDRASZEWSKI

Oświecenie i konieczność nowej racjonalności	85
--	----

ANTONI SIEMIANOWSKI

Nowożytne myślenie o człowieku w kulturze zachodnioeuropejskiej	99
---	----

TADEUSZ GADACZ

Spółczeństwo i spotkanie u Georga Simmla i Martina Bubera.	125
---	-----

STANISŁAW JEDYNAK

Filozofia wychowania Adama Zieleńczyka 137

STANISŁAW JANEK

W związku z jubileuszem 250-lecia KEN. Uwagi z zakresu historii
kultury intelektualnej 145

WITOLD WOJDYŁO

Ideologia wychowania narodowego w myśli politycznej Narodowej Demokracji . . . 159

MAREK N. JAKUBOWSKI

Problem jedności teorii i praktyki w „polskim heglizmie” 173

MIECZYŚLAW JAGŁOWSKI

W kręgu saudade i sebastianizmu. O imaginarium portugalskiej filozofii 183

DARIUSZ PAKALSKI

Funkcje władzy sądenia w filozofii spekulatywnej i praktycznej 205

ZDZISŁAW PAWLAK

Recepcja filozofii neoscholastycznej w Polsce 219

DARIUSZ BARBASZYŃSKI

Filozofia czyli aksjologia? Kilka uwag o światopoglądowych uwarunkowaniach
refleksji Sergiusza Hessena 233

ALEKSANDRA DERRA

Czy nauka i technologia nie lubią kobiet, czyli o interwencjach feministycznej
filozofii nauki. Studium przypadków Barbary McClintock i Rosalind Franklin 247

ANITA PACHOLIK-ŻUROMSKA

Problem samowiedzy w eksternalizmie psychologicznym 265

MIROŚLAW ŻELAZNY

Czym jest muzyka 277

TADEUSZ KOBIERZYCKI

Cisza dźwięków i dźwięki ciszy. U podstaw reistycznej ontologii muzyki 289

TOMASZ BOCHAT

Turystyka jako narzędzie alternacji osobowości 309

STEFAN KONSTAŃCZAK

Czy istnieje toruńska szkoła filozoficzna? Recepcja myśli Tadeusza Czeżowskiego
i Henryka Elzenberga w powojennej filozofii polskiej 323

CZĘŚĆ DRUGA:

ETYKA: PROBLEMY, STANOWISKA, KOMENTARZE

JÓZEF LIPIEC	
Aksjologia miłości	343
BARBARA A. MARKIEWICZ	
O życzliwości	359
HALINA PROMIEŃSKA	
Postęp naukowo-cywilizacyjny jako źródło cierpienia?	371
JOLANTA ŻELAZNA	
Podwójna etyka Spinozy?	383
ANNA LATAWIEC	
Różne odsłony szczęścia	399
ANNA DRABAREK	
Co starożytni Grecy głosili na temat szczęścia.	409
CZESŁAWA PIECUCH	
Wielkość człowieka w czasie marnym	419
EWA PODREZ	
Cnoty i nie-cnoty – wokół kompromisu	433
LESŁAW HOSTYŃSKI	
W stronę konsumpcyjnej absolutyzacji wolności	443
KRZYSZTOF STACHEWICZ	
Uwagi o względnej doniosłości <i>Efektu Lucyfera</i> dla etyki filozoficznej i filozofii zła	461
EWA STARZYŃSKA-KOŚCIUSZKO	
Relatywizm etyczny a nihilizm	471
HELENA CIAŻELA	
Wokół biologii, ekonomii i moralności. Miejsce Thomasa Roberta Malthusa w historii etyki	491
MAREK REMBIERZ	
Refleksja moralna nad odpowiedzialnością filozofa w XX wieku.	501
WOJCIECH ZIELIŃSKI	
Uwagi o praktycznej potrzebie filozofii praktycznej	517

TOMASZ KUPŚ	
Amoralizm <i>sacrum</i> ? Wybrane paradoksy religijnego uzasadnienia moralności	531
MARCIN JARANOWSKI	
O dobru bez uprzedzeń. Esej z elementami etyki przekonań	543
MARCIN KANIA	
O przyjaźni. Na podstawie Henryka Elzenberga <i>Kłopotu z istnieniem</i>	557
ZDZISŁAW WICHŁACZ	
Między postem a karnawałem, czyli cenzura w stanie pobudzenia.	567
<i>CZĘŚĆ TRZECIA:</i>	
<i>EKOLOGIA: ZAGADNIENIA EKOFILOZOFII, EKOETYKI, SOZOLOGII I BIOETYKI</i>	
JÓZEF M. DOŁĘGA	
Z metateoretycznych zagadnień sozologii systemowej	577
ZDZISŁAWA PIĄTEK	
Aksjologiczny wymiar nowej filozofii środowiskowej	597
ZBIGNIEW HULL	
Język ekofilozofii	621
JÓZEF JAROŃ	
Suicydologia – od Émila Durkheima do Brunona Hołysta.	641
IGNACY S. FIUT	
„Człowiek ekologiczny” a myśl ekofilozoficzna Włodzimierza Tyburskiego.	659
ANDRZEJ PAPUZIŃSKI	
Teoretyczny status filozofii zrównoważonego rozwoju	679
ARTUR PAWŁOWSKI	
Przyszłość rozwoju zrównoważonego	693
JAN WAWRZYŃIAK	
The Deep Utilitarian Factor in Environmental Policy.	705
DANUTA ŚLĘCZEK-CZAKON	
Spór o antropocentryzm w etyce środowiskowej – uwarunkowania, konsekwencje dla teorii i praktyki dobrego życia	727
PIOTR DOMERACKI	
Antropologie alternatywne i alterhumanistyczne kontradyskursy z nieustającym odniesieniem do antyhumanistycznej ekoantropologii Johna N. Graya.	743

BARBARA GRABOWSKA

Jeremy Bentham – nowe spojrzenie na problem okrucieństwa wobec zwierząt 769

MARCIN LEŻNICKI

Genetyczne modyfikacje roślin – argumenty *za* i *przeciw* (ujęcie porządkujące) 781

RYSZARD WIŚNIEWSKI

Aksjologia ekologii 793

VARIA – MEMORABILLA ET GRATIARUM ACTIONES

JÓZEF M. DOŁĘGA

Słowo o Profesorze Włodzimierzu Tyburskim 809

ZDZISŁAWA PIĄTEK

Rozłożysta lipa 811

ZBIGNIEW HULL

Zaczęło się od książki 813

ANDRZEJ PAPUZIŃSKI

Europejczyk. 815

STANISŁAW JANECZEK

Wspomnienie o przyzwoitym Człowieku. 819

HALINA PROMIEŃSKA

Kilka refleksji, wspomnień i życzeń dla Jubilata 821

ANDRZEJ WACHOWIAK

Czas nieutracony. 825

TADEUSZ KOBIERZYCKI

Ja etyczne i ja egzystencjalne – autonomia i wolność (Spotkanie z myślą
Profesora Włodzimierza Tyburskiego) 829

ZDZISŁAW PAWLAK

Było to prawie czternaście lat temu 835

STEFAN KONSTAŃCZAK

Toruńskie impresje 843

HELENA CIAŻELA

Życzenia 847

DANUTA ŚLĘCZEK-CZAKON	
O Profesorze Włodzimierzu Tyburskim zaledwie kilka ciepłych zdań, choć zasługuje na więcej	849
LUCJAN PAWŁOWSKI	
Moje refleksje na temat wkładu Profesora Włodzimierza Tyburskiego do rozwoju teorii zrównoważonego rozwoju	851
ANONIM	
O rodzajach schorzeń moralnych (przeł. Marcin T. Zdrenka)	853
Informacja o reprintach zamieszczonych w Księdze	861
Summary	863

WSTĘP

Oddajemy do rąk Czytelnika książkę szczególną i to pod wieloma względami. Najpierw dlatego, że jest to hołd złożony Osobie i dziełu Profesora Włodzimierza Tyburskiego – postaci wyjątkowo zasłużonej dla filozofii polskiej szczególnie na polu prowadzonych przez blisko pół wieku studiów nad jej historią, zwłaszcza doby pozytywizmu, włączając w to także jej okres wileński, a w jeszcze wydatniejszym stopniu nad historią etyki polskiej, której toruński Uczony jest niezrównanym znawcą i systematykiem. Dość wspomnieć Jego monumentalną rozprawę z roku 2000, zatytułowaną *Mysł etyczna w Polsce od XVI do XIX wieku*, która – miejmy nadzieję – doczeka się kolejnego wydania. Profesor Tyburski zasłużył się nie tylko dla rodzimej filozofii, ale także dla filozofii światowej. Najdobitniej świadczą o tym Jego osiągnięcia w dziedzinie ekofilozofii, w tym zaś szczególnie etyki środowiskowej, której dziś jest już jednym z klasycznych przedstawicieli. Horyzonty naukowe tego Autora naturalnie rozciągają się także w kierunku nowych perspektyw badawczych, powstających w ramach dyskursu ekologicznego (takich jak ekoestetyka, ekopedagogika, psychologia ekologiczna czy ekoteologia), bioetyki oraz filozofii i etyki zrównoważonego rozwoju. Rozległość zainteresowań i wielorakość dokonań czyni zeń postać nieomal renesansową, co potwierdza nie tylko dorobek naukowy, instytucjonalny i organizacyjny Profesora Tyburskiego, ale także zamieszczone w tej książce teksty, spośród których część – po raz pierwszy w polskiej literaturze filozoficznej – przedmiotem namysłu czyni ów dorobek (zobacz zwłaszcza artykuły Zdzisławy Piątek, Ignacego S. Fiuta, Stefana Konstańczaka, Piotra Domerackiego oraz Danuty Ślęczek-Czakon).

Szczęśliwego – odświętnego rzecz można – charakteru tej książce, którą z uwagi tę odświętność, jak też w związku z jej rozmiarami, określić można mianem księgi, nadają okoliczności, które zainspirowały jej powstanie. Jedną z nich to

jubileusz siedemdziesiątych urodzin, obchodzonych przez Profesora Tyburskiego w roku 2013. Druga to przejście Jubilata na zasłużoną emeryturę i zakończenie wieloletniej pracy naukowo-dydaktycznej w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Utał się przy tego rodzaju okazjach nader fortunny zwyczaj, obrastając godną kulturywowania tradycją, by zasłużonych Profesorów, obchodzących swoje jubileusze urodzin i odchodzących na emeryturę, czcić w sposób szczególnie, ofiarowując im w dowód wdzięczności i uznania pamiątkowe księgi, gromadzące autorki i autorów na różne sposoby z nimi związanych. Nie inaczej jest w przypadku tej książki, co zapowiada już jej podtytuł.

Niechaj jednak nikogo nie zmyli jej okolicznościowy charakter, który bynajmniej nie obniża, a uwydatnia jej walor naukowy. Jest to więc praca w pełnym tego słowa znaczeniu naukowa. Nie mogło być zresztą inaczej, gdy honoruje ona tak znamienitego Naukowca, skupiając wysiłki badawcze szerokiego grona Uczonych, reprezentujących całe spektrum najlepszych ośrodków akademickich w Polsce, od południa aż po północ. Wśród nich znajdują się: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, Uniwersytet Zielonogórski, Politechnika Lubelska, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego oraz Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu w Bydgoszczy.

W książce tej znajdują się teksty kilku pokoleń badaczy. Wśród nich są wybitni profesorowie, doktorzy habilitowani, doktorzy i jeden magister, o doktorat w najbliższym czasie się ubiegający. Część autorów to ogromnie zasłużeni dla polskiego środowiska filozoficznego i filozofii polskiej profesorowie, przebywający obecnie na emeryturze, część zaś to czynni zawodowo pracownicy naukowo-dydaktyczni, pochodzący z różnych ośrodków naukowych w Polsce. Swoje teksty ofiarowali do książki przyjaciele Jubilata, bliżsi i dalsi współpracownicy oraz uczniowie. W przeważającej mierze reprezentują oni nauki filozoficzne. Są jednak wśród nich także historycy, politologowie, religioznawcy, teologowie i kognitywiści. Są świeccy i są duchowni. Dwaj autorzy zdążyli jeszcze ofiarować swoje teksty, dedykując je Profesorowi Tyburskiemu, ale niestety nie doczekali dnia Jego Jubileuszu, przypadającego 16 października 2015 roku, by wraz z pozostałymi móc uroczystie wręczyć je w postaci tej książki Jubilatowi. Jako redaktorzy tego wspólnego dzieła chcielibyśmy w tym miejscu serdecznie

ich wspomnieć i upamiętnić: Księdza Profesora Józefa Marcellego Dołęgę oraz Pana Profesora Stanisława Jedynaka. Wymieńmy zatem choćby tych najznajmniejszych Autorów: Profesor Czesław Głombik, Profesor Stanisław Borzym, Arcybiskup Profesor Marek Jędraszewski, Profesor Stanisław Jedynak, Profesor Józef Lipiec, Profesor Halina Promieńska, Ksiądz Profesor Antoni Siemianowski, Profesor Tadeusz Gadacz, Profesor Zdzisława Piątek, Profesor Zbigniew Hull, Profesor Mirosław Żelazny, Profesor Barbara A. Markiewicz, Profesor Jolanta Żelazna, Profesor Lesław Hostyński, Profesor Ryszard Wiśniewski, Profesor Czesława Piecuch, Profesor Anna Latawiec, Profesor Witold Wojdyło, Profesor Krzysztof Stachewicz, Profesor Ewa Podrez, Ksiądz Profesor Stanisław Janeczek, Profesor Marek N. Jakubowski, Profesor Mieczysław Jagłowski, Profesor Ignacy S. Fiut oraz Profesor Andrzej Papuziński. Łącznie w księdze partycypuje aż pięćdziesięciu trzech autorów i autorek.

Ze względu na charakter zgromadzonych tekstów, strukturę książki tworzą cztery sekcje, uwieńczone streszczeniem w języku angielskim. Rzecz otwierają „Gratulacje – Laudacje – Dyplomy”, skierowane do Profesora Włodzimierza Tyburskiego kolejno przez Jego Magnificencję Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, prof. dr. hab. Andrzeja Tretyna, Dziekana Wydziału Humanistycznego UMK, prof. dr. hab. Andrzeja Szahaja, Dyrektora Instytutu Filozofii UMK, prof. dr. hab. Adama Grzeleńskiego, Przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, prof. dr. hab. Władysława Stróżewskiego oraz Przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Etycznego, prof. dr. hab. Tadeusza Gadacza.

Sekcję drugą zajmują przedstawione w syntetycznej formie przez wychowanka Profesora Tyburskiego, doktora Piotra Domerackiego, sylwetka i dorobek naukowy Jubilata, wraz z bibliografią najważniejszych Jego prac, datowanych od roku 1971 aż po rok 2015.

Sekcję trzecią, najobszerniejszą i *stricte* naukową, zajmują teksty ofiarowane, podzielone na trzy samodzielne części. Część pierwsza koncentruje się na filozofii ujmowanej historycznie, personalnie, problemowo i systematycznie. Wypełniają ją dziewiętnaście artykułów naukowych poświęconych takim zagadnieniom, jak: recepcja filozofii Martina Heideggera (Czesław Głombik), analiza porównawcza filozofii Józefa Kremera i Henryka Struvego (Stanisław Borzym), zagadnienie oświecenia i nowej racjonalności (Marek Jędraszewski), nowożytnie koncepcje człowieka w kulturze zachodnioeuropejskiej (Antoni Siemianowski), zagadnienie społeczeństwa i spotkania w filozofii Georga Simmla i Martina Bubera (Tadeusz Gadacz), „Filozofia wychowania Adama Zieleńczyka” (Stanisław Jedynak), uwagi z zakresu historii kultury intelektualnej w związku z jubileuszem 250-lecia KEN (Stanisław Janeczek), „Ideologia wychowania narodowego w myśli politycznej Narodowej Demokracji” (Witold Wojdyło), »Problem jedności teorii i praktyki w „polskim heglizmie”« (Marek N. Jakubowski), imaginarium filozofii portugal-

skiej (Mieczysław Jagłowski), „Funkcje władzy sądenia w filozofii spekulatywnej i praktycznej” (Dariusz Pakalski), „Recepcja filozofii neoscholastycznej w Polsce” (Zdzisław Pawlak), światopoglądowe uwarunkowania refleksji Sergiusza Hessena (Dariusz Barbaszyński), interwencje feministycznej filozofii nauki (Aleksandra Derra), eksternalizm psychologiczny wobec problemu samowiedzy (Anita Pacholik-Żuromska), poszukiwanie istoty muzyki (Miroslaw Żelazny), reistyczna ontologia muzyki (Tadeusz Kobierzycki), „Turystyka jako narzędzie alternacji osobowości” (Tomasz Bochat), „Recepcja myśli Tadeusza Czeżowskiego i Henryka Elzenberga w powojennej filozofii polskiej” (Stefan Konstańczak).

Druga część sekcji trzeciej składa się łącznie z osiemnastu tekstów podejmujących problemy, przedstawiających stanowiska bądź rozwijających komentarze, przyporządkowane do dyskursu etycznego. Znajdziemy tu wypowiedzi: Józefa Lipca o aksjologii miłości, Barbary A. Markiewicz „O życzliwości”, Jolanty Żelaznej o podwójnej etyce Spinozy (opatrzonej znakiem zapytania), Anny Latawiec o różnych odstonach szczęścia, Anny Drabarek o starogreckich koncepcjach szczęścia, Czesławy Piecuch o wielkości człowieka w czasie marnym, Ewy Podrez o zagadnieniu kompromisu moralnego, Lesława Hostyńskiego o konsumpcyjnej absolutyzacji wolności, Krzysztofa Stachewicza „o względnej doniosłości *Efektu Lucyfera* dla etyki filozoficznej i filozofii zła”, Ewy Starzyńskiej-Kościszko o relatywizmie etycznym skonfrontowanym z nihilizmem, Heleny Ciężeli o miejscu Thomasa Roberta Malthusa w historii etyki, Marka Rembierza o refleksji moralnej nad odpowiedzialnością filozofa w XX wieku, Wojciecha Zielińskiego „o praktycznej potrzebie filozofii praktycznej”, Tomasza Kupsia o wybranych paradoksach religijnego uzasadnienia moralności, Marcina Jaranowskiego „O dobru bez uprzedzeń”, Marcina Kani o przyjaźni na podstawie Elzenbergowskiego *Kłopotu z istnieniem*, a także Zdzisława Wichłacza o cenzurze w stanie pobudzenia w kontekście etyki mediów.

Część trzecia wreszcie, grupująca trzynaście samodzielnych tekstów, zbiega w szeroko pojętej problematyce ekologicznej, poruszając „zagadnienia ekofilozofii, ekoetyki, sozologii i bioetyki”. Tekst otwierający, przyglądający się metateoretycznym zagadnieniom sozologii systemowej, należy do nieodżałowanej pamięci Józefa M. Dołęgi. O aksjologicznym wymiarze nowej filozofii środowiskowej traktuje artykuł Zdzisławy Piątek. Zbigniew Hull dokonuje pogłębionej analizy języka ekofilozofii. Józef Jaroń śledzi rozwój suicydologii „od Émila Durkheima do Brunona Hołysta”. Ignacy S. Fiut przedmiotem namysłu czyni myśl ekofilozoficzną Włodzimierza Tyburskiego. Andrzej Papuziński rozważa, w swoim artykule, „Teoretyczny status filozofii zrównoważonego rozwoju”, którego przyszłości przypatruje się, z kolei, Artur Pawłowski. W anglojęzycznym tekście Jan Wawrzyniak zajmuje się utylitarnymi determinantami polityki środowiskowej. Danuta Ślęczek-Czakon rozpatruje „Spór o antropocentryzm w etyce środowiskowej”. Piotr Domeracki bada antropologie alternatywne i alterhumanistyczne kontrdyskursy, odnoszone porównawczo do antyhumanistycznej ekoantropologii

Johna N. Graya. Barbara Grabowska przedstawia Jeremy'ego Benthama „spojrzenie na problem okrucieństwa wobec zwierząt”. Marcin Leźnicki, dla odmiany, prezentuje porządkujące ujęcie argumentów „za” i „przeciw” genetycznym modyfikacjom roślin. Tekst zamykający tę część książki, a równocześnie całą sekcję dedykowanych Profesorowi Tyburskiemu artykułów naukowych, należy do Ryszarda Wiśniewskiego, który w sposób systematyczny omawia aksjologię ekologii, kładąc fundamenty pod dalszy rozwój tej obiecującej problematyki.

Tak oto przybliżone pokrótce części trzeciej sekcji książki wyznaczają logikę struktury jej naukowych zaangażowań i peregrynacji, znajdując odzwierciedlenie w pierwszym członie tytułu pracy: *Filozofia – Etyka – Ekologia*.

Sekcję czwartą wypełniają *Varia*, wśród których dominują utrzymane w bardziej osobistym i nastrojowym tonie wspomnienia (*memorabilia*), podziękowania (*gratiarum actiones*) oraz życzenia, którymi dzieli się z Jubilatem kolejno: Józef M. Dołęga, Zdzisław Piątek, Zbigniew Hull, Andrzej Papuziński, Stanisław Janeczek, Halina Promieńska, Andrzej Wachowiak, Tadeusz Kobierzycki, Zdzisław Pawlak, Stefan Konstańczak, Helena Ciążela, Lucjan Pawłowski oraz Marcin T. Zdrenka.

Jako redaktorzy tej księgi dołączamy i zwielokrotniamy zamieszczone w niej podziękowania, gratulacje i życzenia, adresowane do Profesora Włodzimierza Tyburskiego, żywiąc nadzieję, że zechce On je wszystkie przyjąć, uznając za wyraz szczególnego szacunku i wdzięczności, jakie tą pracą chcemy Mu okazać. Wyrażamy jednocześnie nadzieję, że książka ta zyska szerokie grono odbiorców, zainteresowanych tak Osobą i dorobkiem Jubilata, jak roztaczaną w niej – za pośrednictwem licznych tekstów cenionych autorek i autorów – perspektywą naukową.

Na koniec wypada odwołać się do słów Henryka Elzenberga, którego postaci i dziełu Profesor Tyburski poświęcił wiele swoich prac, na czele z wydaną w roku 2006, w prestiżowej serii „Myśli i Ludzie”, monografią zatytułowaną po prostu *Elzenberg*. W niezmiennie aktualnym i wciąż inspirującym *Kłopotcie z istnieniem* filozof ten napomina:

kto się zna na wyżynach, powinien – i ten obowiązek ciąży na nim bardziej niż na kimkolwiek – sam stać się istotą wysoką; nie wolno mu, najwyraźniej nie wolno, hodować w sobie tej dysproporcji między poznaniem a bytem, między dobrem, z którym obcuje i na którym się „zna”, a własnym czy to złem, czy to po prostu przeciętnością i nijakością. Nie wolno się znać na wyżynach, a same-mu w dalszym ciągu być niskim; chadzać tam myślą, a dążeniami i substancją swej duszy zostać na dole. Nie wolno być tylko znawcą; jednak nie budowniczym, nie twórcą, nie głosicielem czy mistrzem trzeba ponadto być przede wszystkim, tylko urzeczywistniaczem wyżyny w sobie. Toteż przyznać komuś znawstwo i tylko znawstwo, to zawierałoby *implicite* nawet naganę¹.

¹ H. Elzenberg, *Kłopot z istnieniem. Aforyzmy w porządku czasu*, Toruń 2002, zapisek z 10.09.1942, s. 327.

Niewątpliwie należy przyznać, że to filozoficzno-etyczne napomnienie nie tylko nie pozostaje bez echa, lecz znajduje godną pochwały i uznania realizację w przebiegu kariery naukowej Profesora Tyburskiego, który w istocie nie jest jedynie znawcą, budowniczym, twórcą, głosicielem ani mistrzem na filozoficznej niwie, lecz nade wszystko „urzeczywistniaczem” filozoficznych, etycznych i ekologicznych wyżyn w sobie. Niechaj obfita twórczość naukowa Jubilata niesie należyte pouczenie, a Jego przykład niechaj pociąga kolejne pokolenia zarówno profesjonalnych adeptów, jak amatorów filozofii ku temu, co wysokie.

Piotr Domeracki, Adam Grzeźliński i Ryszard Wiśniewski